Adolygiad Timms o'r Taliad Annibyniaeth Personol (PIP): gwybodaeth gefndir

Taliad Annibyniaeth Personol

1. Mae Taliad Annibyniaeth Personol (PIP) yn fudd-dal ariannol nad yw'n drethadwy, nad yw'n brawf modd a gynlluniwyd i gyfrannu tuag at gostau ychwanegol byw gyda chyflwr iechyd hirdymor neu anabledd. Mae ar gael i'r rhai sydd mewn gwaith a'r rhai sydd allan o waith.

2. Cyflwynwyd PIP yn 2013 i ganolbwyntio ar effeithiau byw gyda chyflwr iechyd hirdymor neu anabledd. Disodlodd hyn y Lwfans Byw i'r Anabl (DLA), a oedd yn canolbwyntio'n bennaf ar y cyflwr meddygol ei hun. Ers 2013, symudodd oedolion o oedran gweithio o DLA i PIP trwy trosglwyddiad naturiol a Chyflwyno PIP Llawn (FPR), a wahoddodd hawlwyr DLA i gael PIP. Yn wreiddiol, roedd hyn yn golygu asesu tua 2 filiwn o hawlwyr DLA presennol. Mewn ymateb i'r pandemig COVID-19, cafodd FPR ei oedi. Roedd hawlwyr DLA i oedolion yn cael eu gwahodd, ac maent yn dal i gael eu gwahodd, i wneud cais am PIP os:
    - maent yn rhoi gwybod am newid mewn amgylchiadau (gwelliant neu ddirywiad) yn eu cyflwr iechyd
    - mae eu dyfarniad DLA cyfnod penodol yn dod i ben

    Gall hawliwr DLA sy'n oedolion hefyd wneud cais am PIP yn wirfoddol ar unrhyw adeg. Ym mis Mawrth 2026, mae 157,000 o oedolion o oedran gweithio yn dal yn cael DLA.

3. Yn wahanol i DLA, cyflwynodd PIP asesiad swyddogaethol a gynlluniwyd i ystyried gallu unigolyn i gyflawni gweithgareddau bob dydd allweddol. Ei nod oedd ystyried yn well o:

    - namau ar y synhwyrau
    - anhwylderau datblygiadol
    - anableddau dysgu
    - namau gwybyddol
    - cyflyrau iechyd meddwl

4. Bwriad asesiad swyddogaethol oedd sicrhau bod y budd-dal yn cael ei ddyfarnu yn unol â gallu swyddogaethol, gyda chyfraddau uwch yr elfennau bywyd bob dydd a symudedd yn cael eu dyfarnu i'r unigolion hynny a aseswyd i fod â'r lefel uchaf o angen.

5. Dyluniwyd PIP i fod yn fudd mwy deinamig, gan gydnabod bod cyflyrau pobl yn newid dros amser. Yn flaenorol, roedd y rhan fwyaf o bobl ar DLA yn derbyn dyfarniad amhenodol, fodd bynnag, cyflwynodd PIP ddyfarniadau cyfnod penodol gydag adolygiadau adeiledig. Nod hyn oedd sicrhau bod pobl

yn parhau i gael y lefel gywir o ddyfarniad am gyfnod penodol sy'n cyd-fynd â'u hanghenion cymorth presennol.

6. Mae PIP hefyd yn chwarae rôl bwysig wrth gydnabod y gall person sy'n byw gyda chyflwr iechyd hirdymor neu anabledd hefyd fod â hawl i fudd-daliadau neu premiymau eraill, yn dibynnu ar amgylchiadau'r unigolyn. Er enghraifft, mae'n galluogi pobl fyddar, pobl anabl a phobl sydd â chyflyrau iechyd hirdymor i gael mynediad i'r cynllun Motability, cynllun annibynnol sy'n helpu gyda phrydlesu car, cadair olwyn neu sgwter gan ddefnyddio budd-dal cymwys unigolyn. Os yw person yn cael elfen bywyd dyddiol PIP, efallai y bydd rhywun sy'n gofalu amdanynt yn gallu hawlio Lwfans Gofalwr. Mae PIP hefyd yn pasbortau i ystod eang o fudd-daliadau, cynlluniau a darpariaethau awdurdodau lleol ac adrannau eraill y llywodraeth fel y cynllun Bathodyn Glas.

Cymhwysedd ar gyfer PIP

7. Efallai y bydd gan unigolyn hawl i PIP:

    - os ydynt yn 16 oed neu'n hŷn
    - cyflwr neu anabledd iechyd corfforol neu feddyliol hirdymor
    - profi anawsterau wrth wneud gweithgareddau bob dydd penodol neu gyda symudedd
    - disgwyliad i'r anawsterau hynny barhau am o leiaf 12 mis o'r dyddiad y gwnaethant ddechrau

8. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae’n rhaid i unigolion fod o dan oedran Pensiwn y Wladwriaeth i wneud cais newydd am PIP. Gall y rhai sy'n cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth wrth gael PIP barhau i gael y budd-dal, ar yr amod eu bod yn parhau i fodloni'r amodau hawl. Mae DLA yn parhau i fod yn ei le i blant helpu i dalu'r costau ychwanegol sy'n gysylltiedig â gofalu am blentyn o dan 16 oed. Mae ar gael i blant sydd ag anawsterau symudedd neu sydd angen llawer mwy o ofal a goruchwyliaeth na phlentyn o'r un oedran heb nam. Yn fuan ar ôl eu pen-blwydd yn 16 oed, bydd y rhan fwyaf o’r rhai sy’n cael DLA yn cael gwahoddiad i hawlio PIP. Oni bai bod cais am PIP yn cael ei wneud erbyn y dyddiad a bennir yn y gwahoddiad, bydd taliadau DLA yn dod i ben.

Cyswllt cychwynnol i wneud cais am PIP

9. Mae cais PIP yn dechrau pan fydd unigolyn yn cysylltu â DWP. Yn ystod y cam cychwynnol hwn, mae DWP yn casglu gwybodaeth bersonol sylfaenol ac yn asesu meini prawf cymhwysedd anfeddygol i benderfynu a all yr unigolyn fwrw ymlaen â chais. Mae'r broses hon fel arfer yn cael ei chwblhau dros y ffôn, er bod ffurflen gais bapur (PIP1W) ar gael hefyd. Ar ôl cwblhau'r cam PIP1W, rhoddir yr holiadur PIP2W (Sut mae’ch anabledd yn effeithio arnoch)

i'r unigolyn. Yn gyffredinol, fe'i darperir ar ffurf bapur, neu ffurflen ddigidol (yn dibynnu ar ble rydych chi'n byw). Mae DWP hefyd yn cynnig y ffurflen PIP2W mewn print bras, Braille, neu CD sain.

Cwblhau'r holiadur PIP2W – sut mae'ch anabledd yn effeithio arnoch

10. Mae'r holiadur PIP2W yn casglu gwybodaeth fanwl am effaith cyflwr iechyd neu anabledd unigolyn ar ei anghenion bywyd a symudedd bob dydd. Fel arfer, rhoddir un mis calendr i hawlwyr ddychwelyd y ffurflen wedi'i chwblhau. Os nad yw'r holiadur yn cael ei ddychwelyd o fewn yr amserlen hon, rhoddir nodyn atgoffa ac mae'r dyddiad cau yn cael ei ymestyn am 2 wythnos. Bydd DWP bob amser yn ystyried ceisiadau am fwy o amser ar y cais cychwynnol, neu unrhyw adeg ddiweddarach. Pan fo gan unigolyn farciwr Cymorth Ychwanegol (UG) wedi'i gofnodi ac nad ydynt yn dychwelyd y ffurflen, caiff eu cyfeirio'n awtomatig am asesiad.
11. Anogir unigolion i ddarparu unrhyw dystiolaeth ategol ochr yn ochr â'u ffurflen PIP2W wedi'i chwblhau, neu'n hwyrach pan fydd y dystiolaeth ar gael. Mae llwybrau cyflwyno digidol yn cael eu cyflwyno trwy raglen drawsnewid fesul cam sy'n cael ei rhedeg gan y Rhaglen Trawsnewid Iechyd (HTP), er nad yw'r opsiwn hwn ar gael i bob hawliwr eto.

Asesiad swyddogaethol

12. Mae asesiadau swyddogaethol yn cael eu cyflwyno gan ddarparwyr asesu allanol. Mae'r darparwyr hyn yn cyflogi gweithwyr iechyd proffesiynol i gynnal asesiadau a darparu cyngor clinigol sy'n cefnogi rheolwyr achos DWP i benderfynu ar hawl i PIP.

13. Mae'r llwybr asesu mwyaf priodol yn cael ei ystyried fesul achos. Pan fo digon o dystiolaeth ar gael, gellir asesu hawliad trwy adolygiad papur. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae gweithiwr iechyd proffesiynol yn cynnal asesiad swyddogaethol i werthuso sut mae cyflwr yr unigolyn yn effeithio ar eu gallu i ymgymryd â gweithgareddau bywyd bob dydd a symudedd. Dyma ddata am y dull o asesiadau PIP. Gellir gwneud asesiadau:

    - dros y ffôn
    - drwy alwad fideo
    - wyneb yn wyneb

Gwneud penderfyniadau DWP

14. Ar ôl ystyried y wybodaeth a'r dystiolaeth sydd ar gael, mae'r gweithiwr iechyd proffesiynol yn paratoi adroddiad ar gyfer DWP. Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu:

    - Amgylchiadau'r unigolyn
    - argymhellion am ddyfarniad PIP drwy ddefnyddio'r meini prawf asesu

15. Mae rheolwr achos DWP yn adolygu'r holl dystiolaeth sydd ar gael, gan gynnwys:

    - yr adroddiad asesu
    - holiadur PIP2W wedi'i lenwi'r gan yr hawlydd
    - unrhyw wybodaeth ategol ychwanegol

    Yna, bydd y rheolwr achosion yn penderfynu:

    - a oes gan yr unigolyn hawl i PIP
    - y gyfradd sy'n daladwy
    - hyd y dyfarniad

Yna mae'r unigolyn yn cael y penderfyniad yn ysgrifenedig.

Ailystyriaeth orfodol ac apeliadau

16. Gall unigolion sy'n anghytuno â phenderfyniad am eu dyfarniad PIP ofyn i'r penderfyniad gael ei adolygu gan reolwr achos DWP gwahanol. Mae hyn trwy broses a elwir yn Ailystyriaeth Orfodol (MR). Dylai ceisiadau fel arfer gael eu gwneud o fewn mis i ddyddiad y penderfyniad a dylent gynnwys:

    - y rhesymau dros ddadlau'r penderfyniad
    - unrhyw dystiolaeth ategol ychwanegol

Gellir cyflwyno ceisiadau dros y ffôn neu yn ysgrifenedig.

17. Ar ôl cwblhau'r broses MR, mae'r unigolyn yn cael hysbysiad penderfyniad pellach. Gall y penderfyniad gwreiddiol naill ai aros yr un fath neu newid. Os yw'r unigolyn yn parhau i fod yn anfodlon â'r canlyniad, gallant apelio i dribiwnlys annibynnol o fewn mis i'r dyddiad a ddangosir ar yr hysbysiad MR.

18. Mae tribiwnlysoedd yn cael eu gweinyddu gan Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EF. Mae'r tribiwnlys yn ystyried yr holl dystiolaeth sydd ar gael, gan gynnwys tystiolaeth a gyflwynwyd yn ystod y gwrandawiad, ac yn penderfynu'r penderfyniad y dylid bod wedi'i gyrraedd.

Adolygiad dyfarniad a newid mewn amgylchiadau

19. Unwaith y bydd PIP yn cael ei ddyfarnui rywun, fel arfer bydd eu dyfarniad yn cael ei adolygu yn ddiweddarach neu bydd yn ofynnol iddynt gyflwyno cais newydd. Mae hyd y dyfarniad yn seiliedig ar amgylchiadau unigolyn a gallant amrywio o naw mis i ddyfarniad parhaus, gydag adolygiad cyffwrdd ysgafn bob 10 mlynedd.

20. Pan fydd yr unigolyn yn cael PIP am gyfnod penodol gyda dyddiad adolygu, mae DWP yn cynnal adolygiad cyn i'r dyfarniad ddod i ben. Gelwir y broses hon yn adolygiad dyfarniad. Rhoddir ffurflen AR1W i'r unigolyn i'w chwblhau.

O 6 Ebrill 2025, gwnaeth DWP rai newidiadau gweithredol bach i hyd dyfarniadau penodol i leihau adolygiadau dyfarniadau diangen lle nad oes newid yn y canlyniad i hawlwyr. Ar gyfer y mwyafrif o hawlwyr dros 25 oed, bydd eu hadolygiad cyntaf rhwng 3 a 5 mlynedd, gan dybio eu bod yn parhau i fod yn gymwys.

21. Mae rhai unigolion sydd â chyflyrau hirdymor neu anabledd lle mae anghenion yn annhebygol o newid yn derbyn dyfarniad parhaus. Mae hyn hefyd yn wir am y rhai sy'n cael y lefel uchaf o gymorth y disgwylir iddynt aros yr un fath neu gynyddu. Mae'r dyfarniadau hyn yn destun adolygiad ysgafn ar ôl 10 mlynedd drwy ddefnyddio ffurflen AR2W.

22. Mae'r rhan fwyaf o unigolion sydd wedi cyrraedd oedran Pensiwn y Wladwriaeth hefyd yn cael dyfarniad parhaus gydag adolygiad ar ôl 10 mlynedd ac yn yr un modd yn cael ffurflen AR2W.

23. Os yw amgylchiadau unigolyn yn newid yn ystod y cyfnod dyfarnu, gallant hysbysu DWP dros y ffôn. Gellir cofnodi newidiadau syml, fel newid cyfeiriad, dros y ffôn yn gyffredinol. Mae angen iddynt gwblhau ffurflen AR1W UI newidiadau mwy cymhleth, gan gynnwys newidiadau mewn cyflyrau neu anghenion iechyd.

24. Mae adolygiadau dyfarniad a newidiadau amgylchiadau a adroddwyd yn arwain at DWP yn gwneud penderfyniad newydd ynghylch dyfarniad PIP. Fel gyda cais cychwynnol, gall unigolion sy'n anghytuno â'r penderfyniad ofyn am Ailystyriaeth Orfodol ac, os ydynt yn parhau i fod yn anfodlon, apelio i dribiwnlys annibynnol.

Rheolau arbennig ar gyfer diwedd oes

25. Mae darpariaethau arbennig yn berthnasol i unigolion sy'n agosáu at ddiwedd oes o dan y rheolau arbennig ar gyfer diwedd oes (SREL). Mae'r meini prawf deddfwriaethol yn ei gwneud yn ofynnol bod gan yr unigolyn glefyd cynyddol ac y gellir disgwyl marwolaeth o ganlyniad i'r clefyd hwnnw yn rhesymol o fewn 12 mis.

26. Nid yw'n ofynnol i unigolion sy'n nodi eu bod yn agosáu at ddiwedd oes wrth wneud cais am PIP gwblhau'r holiadur PIP2 neu gael asesiad swyddogaethol. Yn lle hynny, mae DWP yn eu cynghori i gael ffurflen SR1 gan glinigydd priodol, megis:

    - Meddyg Teulu
    - ymgynghorydd
    - meddyg arbenigol
    - meddyg hosbis

- uwch nyrs arbenigol

Mae'r SR1 yn darparu tystiolaeth feddygol i gefnogi'r honiad ac yn cynnwys gwybodaeth ffeithiol am yr unigolyn:

- cyflwr
- Diagnosis
- prognosis
- triniaeth

27. Mae ceisadau a wneir o dan ddarpariaethau SREL yn cael eu blaenoriaethu a'u cyflymu. Ym mis Ebrill 2026, cafodd ceisiadau o'r fath eu prosesu mewn 4 diwrnod ar gyfartaledd. Mae gan unigolion hawl awtomatig i gyfradd uwch yr elfen bywyd bob dydd. Mae hawl i'r elfen symudedd yn cael ei bennu trwy adolygiad papur, gyda bron pob hawliwr SREL (95%) yn cael y gyfradd uwch. Mae DWP hefyd yn darparu cymorth ffôn pwrpasol i unigolion sy'n agosáu at ddiwedd eu hoes. Mae staff sy'n ymdrin â'r achosion hyn yn cael hyfforddiant ychwanegol i helpu i sicrhau bod hawliadau'n cael eu prosesu'n gyflym ac yn sensitif.